

Бреус Анастасія Юрївна,
здобувач вищої освіти 401 навчальної
групи (СЕ) навчально-наукового
експертно-криміналістичного
інституту Національної академії
внутрішніх справ
Науковий керівник:
Шаповал Леся Іванівна,
доцент кафедри цивільного права
та процесу Національної академії
внутрішніх справ, кандидат
юридичних наук, доцент

РОЛЬ ДОГОВОРУ МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ В УМОВАХ СУСПІЛЬНИХ ТРАНСФОРМАЦІЙ

Суспільні трансформації в Україні, зумовлені цифровізацією економіки, пандемією COVID-19, повномасштабною війною та медичною реформою, суттєво впливають на систему охорони здоров'я. У цих умовах договір медичного страхування набуває особливого значення як інструмент фінансового захисту населення, забезпечення доступності медичних послуг та стабілізації соціальної сфери. Він дозволяє перерозподіляти ризики, залучати додаткові ресурси та адаптувати медичну допомогу до нових викликів, таких як руйнування інфраструктури, зростання потреб у реабілітації та психологічній підтримці. Договір медичного страхування виступає не лише правовим актом, а й механізмом соціального захисту в умовах нестабільності, акумулюючи кошти через страхові внески для формування цільових фондів і забезпечення рівного доступу до допомоги незалежно від доходів чи статусу.

Договір медичного страхування за своєю сутністю є цивільно-правовою угодою між страхувальником (фізичною або юридичною особою) та страховиком, за якою страховик зобов'язується в обмін на сплату страхових внесків надати страхові виплати або забезпечити надання медичних послуг застрахованій особі у разі настання страхового випадку. Предметом договору є фінансування медичних витрат, пов'язаних із захворюванням, травмою чи іншими подіями, що впливають на здоров'я. У контексті суспільних трансформацій договір адаптується до нових ризиків, включаючи воєнні та цифрові, забезпечуючи правові гарантії захисту прав застрахованих. Законодавство України (Закон «Про страхування») регулює його основні елементи, такі як сторони, об'єкт, ризики та виплати [1].

В умовах цифрової трансформації економіки договір медичного страхування відіграє ключову роль у фінансовому забезпеченні стратегічного розвитку системи охорони здоров'я. Цифровізація дозволяє впроваджувати телемедицину, електронні медичні картки та онлайн-платформи для укладання та обслуговування договорів, що підвищує доступність послуг для населення у віддалених регіонах. Медична страхова послуга стає детермінантою розвитку страхування, оскільки інтегрує інформаційні потоки, оптимізує витрати та сприяє макрофінансовій стабілізації. У розвинених країнах страхування на страхових принципах забезпечує вільний доступ до якісних послуг, натомість у нашій державі перехід до страхової моделі все ще гальмується. Рекомендації щодо посилення ролі договору передбачають систематизацію напрямів впливу цифрових технологій на страхові відносини [2].

Пандемія COVID-19 та повномасштабна війна радикально трансформували соціально-економічні умови, зробивши договір медичного страхування критично важливим для подолання криз. Під час пандемії страхові програми активно покривали тести, лікування й телемедицину (включаючи онлайн-консультації та компенсацію медикаментів), а в 2022–2023 роках, попри падіння премій через економічну нестабільність (з 5,0 млрд грн у 2021 до 3,6 млрд грн у 2022), обсяги виплат зросли (до 2,1 млрд грн у 2023), демонструючи стійкість механізму. Війна посилила потреби в реабілітаційній та психологічній допомозі, руйнування інфраструктури та зростання воєнних ризиків, при цьому договори адаптувалися через покриття травм, евакуацію та мобільні форми допомоги. Договір дає змогу інтегрувати державні гарантії (Програма медичних гарантій) з приватним страхуванням, зменшуючи навантаження на бюджет і забезпечуючи соціальну стабільність. Без нього фінансові ризики для населення стають непосильними [3].

Зарубіжний досвід підтверджує ефективність договору медичного страхування в умовах трансформацій. Моделі соціального страхування (Німеччина, Франція) забезпечують універсальний доступ і профілактику на основі доходних внесків; приватного (Японія) – гнучкість пакетів і швидкий доступ; гібридні (Австралія) – базові державні послуги плюс додаткові приватні. Вони демонструють переваги універсального доступу, контролю якості й ефективного використання ресурсів, хоч і мають недоліки, як-от черги чи обмежене покриття. Для України оптимальною є загальна модель, що поєднує обов'язкове та добровільне страхування, з розширенням базового пакету послуг і покращенням фінансування. Комплексний підхід з урахуванням національних особливостей (правова база, свідомість

населення) дозволяє адаптувати договір до українських реалій, підвищуючи якість медичної допомоги та зменшуючи соціальну нерівність шляхом фінансового захисту від непередбачених витрат і стимулювання профілактики [4].

У воєнних умовах суспільних трансформацій договір медичного страхування потребує вдосконалення через створення гібридної моделі фінансування та Державного страхового резерву для покриття воєнних ризиків. Запропоновані воєнно-медичні поліси, цифрово стійкі інструменти та посилення ролі держави в інтеграції з Програмою медичних гарантій дають змогу ефективно реагувати на руйнування інфраструктури та зростання потреби в спеціалізованій допомозі. Такі зміни забезпечать фінансову стійкість системи, соціальний захист населення та адаптацію до нових реалій, включаючи накопичувальні елементи для довгострокового фінансування [5].

Отже, договір медичного страхування в умовах суспільних трансформацій є невід’ємним елементом сучасної системи охорони здоров’я України. Він забезпечує фінансовий захист, сприяє цифровій адаптації, інтегрує міжнародний досвід та реагує на виклики війни й пандемії. Подальший розвиток вимагає законодавчих змін, упровадження обов’язкових елементів і посилення цифрових інструментів для підвищення ефективності та доступності. Це надасть можливість зміцнити соціальну стабільність і людський капітал держави.

Список використаних джерел

1. Лемеха Р. І. Роль медичного страхування у фінансовому забезпеченні розвитку системи охорони здоров’я. *Приватне та публічне право*. 2022. № 2. С. 14–19. URL: https://pp-law.in.ua/archive/2_2022/3.pdf
2. Маргасова В. Г., Гарафонов О. І., Ткаленко Н. В. Медичне страхування та його роль у фінансовому забезпеченні стратегічного розвитку системи охорони здоров’я в умовах цифровізації. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2021. № 1. С. 165–170. URL: <https://ir.kneu.edu.ua/server/api/core/bitstreams/4cefl431-76ec-4858-aecf-1bececf300e4/content>
3. Казмірчук В. О. Медичне страхування в Україні: проблеми та перспективи розвитку. 2024. С. 68–75. URL: <https://api.dspace.wunu.edu.ua/api/core/bitstreams/8e76e0d6-ab26-48ba-aedd-4312d4fc2d85/content>
4. Федорович І. М. Медичне страхування: досвід зарубіжних країн та можливості для України. *Інвестиції: практика та досвід*. 2023. № 6. С. 49–54. URL: https://www.google.com/url?sa=t&source=web&rct=j&opi=89978449&url=https://www.nayka.com.ua/index.php/investplan/article/download/1227/1236/3535&ved=2ahUKEwj4r9yWxNyTAxXQLRAIHdTjA0oQFnoECBsQAQ&usq=AOvVaw2fmGJcEI6xVgRkN4qixQ_m
5. Верховод І., Лещенко С. Шляхи вдосконалення медичного страхування в Україні в умовах повномасштабної війни. *Економіка та суспільство*. 2025. № 80. С. 120–126. URL: <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-80-135>